

**OG'IZ BO'SHLIG'I O'SMALARINI OLIB TASHLAGANDAN SO'NG YUZ-JAG'
REKONSTRUKSIYASI VA DENTAL PROTEZLAR BILAN FUNKSIONAL TIKLANISH**

Jo'rayev Oltinbek Mehriddin o'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti,
Yuz-jag' jarrohligi kafedrasini klinik ordinatura rezidenti.

jurayevoltinbek2001@gmail.com

Abdusalomov Bobur Baxodirovich

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti,
O'g'iz bo'shlig'i jarrohligi kafedrasini klinik ordinatura rezidenti.

abdbob111222@gmail.com

Bozorov Azamat Omon o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot universiteti,
yuz-jag' jarrohligi kafedrasini klinik ordinatura rezidenti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20477790>

***Annotatsiya.** Og'iz bo'shlig'i o'smalarini olib tashlashdan keyingi rekonstruktiv jarrohlik va dental protezlash bemorning hayot sifatini tiklashda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy biomateriallar, CAD/CAM va 3D printer texnologiyalari yordamida estetik ko'rinish, chaynash, nutq va yutish funksiyalari qayta tiklanadi. Tadqiqot klinik kuzatuvlar, radiologik tekshiruvlar va biomexanik tahlillar asosida olib borildi.*

***Kalit so'zlar:** Og'iz bo'shlig'i o'smalari, rekonstruktiv jarrohlik, dental protezlash, implantatsiya, CAD/CAM texnologiyasi, 3D printer, psixologik rehabilitatsiya.*

Kirish. Og'iz bo'shlig'i o'smalari stomatologiya va yuz-jag' jarrohligining eng dolzarb muammolaridan biri bo'lib, ular bemorning hayot sifatiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi.

O'sma jarrohlik yo'li bilan olib tashlangandan so'ng yuzgaga keladigan suyak va yumshoq to'qima defektlari nafaqat estetik ko'rinishni buzadi, balki chaynash, nutq va yutish kabi asosiy fiziologik funksiyalarni ham izdan chiqaradi.

So'nggi yillarda rekonstruktiv jarrohlik va dental protezlashning integratsiyalashgan yondashuvi bemorlarning funksional va psixologik rehabilitatsiyasida muhim o'rin egallamoqda.

Rekonstruktiv jarrohlik yordamida yuz-jag' anatomiyasi qayta tiklanadi, protezlash esa bemorning kundalik hayot faoliyatini normallashtiradi.

Zamonaviy biomateriallar, CAD/CAM texnologiyasi va 3D printerlar asosida tayyorlangan individual protezlar yuqori aniqlik va biologik moslikni ta'minlaydi. Bu esa bemorning estetik ko'rinishini yaxshilash bilan birga, chaynash va nutq funksiyalarini tiklashda katta ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, rekonstruktiv jarrohlik va protezlashning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi bemorning ruhiy holatini barqarorlashtiradi, o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ijtimoiy hayotga qaytishini tezlashtiradi. Shu bois, og'iz bo'shlig'i o'smalarini olib tashlagandan keyingi davrda kompleks yondashuv — jarrohlik, protezlash va psixologik rehabilitatsiya birgalikda olib borilishi zarur.

Ishning maqsadi. Tadqiqotning maqsadi — og‘iz bo‘shlig‘i o‘smalarini olib tashlagandan so‘ng yuz-jag‘ rekonstruksiyasi va dental protezlash orqali bemorlarning funksional tiklanishini tahlil qilish, zamonaviy biomateriallar va texnologiyalarni qo‘llash samaradorligini baholash.

Tadqiqot usullarini. Og‘iz bo‘shlig‘i o‘smalarini olib tashlagandan keyingi rekonstruktiv jarrohlik va dental protezlash bo‘yicha tadqiqotlarda odamlar ishtiroki muhim ahamiyat kasb etadi.

Klinik tajribalar, kuzatuvlar va psixologik baholashlar bevosita bemorlar bilan olib boriladi.

1. Adabiyotlarni tahlil qilish. • Zamonaviy ilmiy maqolalar va klinik tadqiqotlar o‘rganildi. • O‘zbek va xalqaro tajribalar taqqoslandi.

2. Klinik kuzatuvlar. • Operatsiyadan keyingi 50 nafar bemor kuzatildi. • Har bir bemorda chaynash, nutq va yutish funksiyalari baholandi. • Estetik natijalar foto va video hujjatlar orqali qayd etildi. • Bemorlarning psixologik holati so‘rovnomalar yordamida o‘rganildi.

3. Radiologik va instrumental tekshiruvlar. • KT va MRT yordamida suyak rekonstruksiyasi nazorat qilindi. • Panoramik rentgenografiya orqali implantlarning integratsiyasi baholandi. • 3D tomografiya yordamida protezlarning anatomik mosligi tekshirildi.

4. Biomekanik tahlil. • Implantlar yuklanishi maxsus dasturlar yordamida o‘rganildi. • Protezlarning chaynash bosimiga bardoshlilik laboratoriya sharoitida sinovdan o‘tkazildi.

5. Texnologik yondashuvlar. • CAD/CAM texnologiyasi yordamida individual protez dizayni yaratildi. • 3D printer orqali biomateriallardan protezlar ishlab chiqildi.

6. Psixologik va ijtimoiy reabilitatsiya. • Bemorlarning o‘ziga ishonchi va ijtimoiy faoliyatga qaytish darajasi so‘rovnomalar orqali o‘rganildi. • Psixologik reabilitatsiya dasturlari qo‘llanilib, bemorlarning ruhiy holati tahlil qilindi.

Jadval: Tadqiqot usullarining odamlar yordamidagi taqqoslanishi

Usul	Maqsad	Odamlar ishtiroki	Qo‘llanilgan vositalar
Klinik kuzatuv	Funksional tiklanishni baholash	50 bemor	Foto, video, so‘rovnomalar
Radiologik tekshiruv	Anatomik rekonstruksiyani nazorat qilish	30 bemor	KT, MRT, rentgen
Biomekanik tahlil	Protez va implant barqarorligini o‘rganish	20 bemor	Laboratoriya sinovlari
Psixologik baholash	Ruhiy va ijtimoiy reabilitatsiya	40 bemor	So‘rovnomalar, psixologik dasturlar

Natijalar. Tadqiqot davomida og‘iz bo‘shlig‘i o‘smalarini olib tashlagan 50 nafar bemorda rekonstruktiv jarrohlik va dental protezlashning klinik samaradorligi baholandi.

Har bir bemorda suyak va yumshoq to'qima defektlari turlicha darajada bo'lgani uchun qo'llanilgan biomateriallar va texnologiyalar individual tarzda tanlandi.

1. Funksional tiklanish

- Chaynash funksiyasi: 50 bemordan 38 tasida to'liq tiklandi, 9 tasida qisman tiklanish kuzatildi, 3 tasida esa qo'shimcha protezlash zarur bo'ldi.

- Nutq funksiyasi: 32 bemorda nutq to'liq tiklandi, 15 tasida qisman yaxshilanish kuzatildi, 3 bemorda nutq terapiyasi qo'shimcha ravishda qo'llanildi.

- Yutish funksiyasi: 40 bemorda yutish funksiyasi to'liq tiklandi, 10 bemorda qisman tiklanish qayd etildi.

2. Estetik natijalar

- Rekonstruktiv jarrohlik va protezlashdan so'ng 30 bemor estetik ko'rinishdan to'liq qoniqish bildirdi.

- 15 bemorda yuz simmetriyasi qisman tiklandi, ammo umumiy ko'rinish ijtimoiy moslashuv uchun yetarli darajada bo'ldi.

- 5 bemorda murakkab defekt tufayli qo'shimcha rekonstruktiv operatsiya rejalashtirildi.

3. Texnologik afzalliklar

- CAD/CAM texnologiyasi: Individual protezlarning yuqori aniqlikda tayyorlanishi bemorlarning anatomik holatiga moslashuvchanlikni ta'minladi.

- 3D printing: Murakkab anatomik shakllarni qayta tiklashda samarali bo'lib, operatsiya vaqtini qisqartirdi va protez tayyorlash jarayonini tezlashtirdi.

4. Biomateriallar samaradorligi

- Autograft: Suyak regeneratsiyasida eng yuqori natija berdi, biroq donor joyida qo'shimcha jarrohlik zarur bo'ldi.

- Allograft: Defektlarni to'ldirishda samarali bo'ldi, biroq integratsiya jarayoni autograftga nisbatan sekinroq kechdi.

- Sintetik biomateriallar: Bioaktiv keramika regeneratsiya jarayonini tezlashtirdi va implant integratsiyasini yaxshiladi.

5. Psixologik holat va ijtimoiy rehabilitatsiya

- Estetik ko'rinish tiklangan bemorlarda ijtimoiy moslashuv sezilarli darajada yaxshilandi.

- 35 bemor o'zini ijtimoiy muhitda erkin his qilganini bildirdi.

- 15 bemorda psixologik qo'llab-quvvatlash terapiyasi qo'shimcha ravishda tavsiya qilindi.

Xulosa. Og'iz bo'shlig'i o'smalarini olib tashlagandan keyingi davrda yuz-jag' rekonstruksiyasi va dental protezlashning kompleks qo'llanilishi stomatologik amaliyotda eng samarali yondashuvlardan biri sifatida namoyon bo'ldi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, rekonstruktiv jarrohlik yordamida suyak va yumshoq to'qimalar tiklanishi bemorning anatomik holatini qayta tiklashga xizmat qiladi, dental protezlash esa chaynash, nutq va yutish funksiyalarini qayta tiklashda muhim rol o'ynaydi.

Zamonaviy biomateriallar, CAD/CAM texnologiyasi va 3D printer asosida tayyorlangan protezlar yuqori aniqlik, biologik moslik va tezkor ishlab chiqarish imkoniyatlarini ta'minladi. Bu esa bemorlarning estetik ko'rinishini yaxshilash bilan birga, ularning ijtimoiy faoliyatga qaytishini tezlashtirdi.

Psixologik reabilitatsiya natijalari ham shuni ko'rsatdiki, estetik ko'rinish tiklangan bemorlarda o'ziga ishonch ortdi, ruhiy holat mustahkamlandi va ijtimoiy moslashuv sezilarli darajada yaxshilandi. Bu stomatologik davolash jarayonining nafaqat klinik, balki psixologik jihatdan ham muhimligini tasdiqlaydi.

Shunday qilib, og'iz bo'shlig'i o'smalarini olib tashlagandan keyingi rekonstruktiv jarrohlik va dental protezlashning kompleks qo'llanilishi stomatologiyada zamonaviy, ilmiy asoslangan va amaliy samaradorligi yuqori bo'lgan yondashuvdir. Bu usul bemorlarning hayot sifatini yaxshilash, ijtimoiy faoliyatga qaytishini ta'minlash va stomatologik amaliyotda yangi standartlarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Toshkent Tibbiyot Akademiyasi nashrlari – Og'iz bo'shlig'i jarrohligi va protezlash bo'yicha o'quv qo'llanmalar.
2. Karimov A.A. "Yuz-jag' jarrohligi asoslari" – Toshkent, 2020.
3. Raxmonov B.B. "Stomatologiyada rekonstruktiv jarrohlik" – Samarqand, 2021.
4. O'zbekiston Stomatologiya Assotsiatsiyasi ilmiy jurnali – 2019–2024 yillar sonlari.
5. Marx RE, Stern D. Oral and Maxillofacial Pathology: A Rationale for Diagnosis and Treatment. Quintessence Publishing, 2017.
6. Misch CE. Dental Implant Prosthetics. Elsevier, 2015.
7. Jensen SS, Terheyden H. "Bone augmentation procedures in implant dentistry." International Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, 2019.
8. Sailer I, Pjetursson BE. "CAD/CAM technology in dental prosthetics." Journal of Prosthodontics, 2020.
9. Dawood A, Marti BM, Sauret-Jackson V. "3D printing in dentistry." British Dental Journal, 2015.
10. Barazanchi A, Li KC, Al-Amleh B. "Clinical applications of 3D printing in oral and maxillofacial surgery." Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, 2017.